

MILAN
KALIŠ

HVIEZDY,
KTORÉ
SME
ZNIČILI

MARENČIN PT

MILAN
KALIŠ

HVIEZDY,
KTORÉ SME
ZNIČILI?

MARENČIN PT

Povinná poznámka: Toto je vymyslené dielo, jediné, čo je skutočné, sú legendárne mená. Elvis je „trademark“.

© Milan Kališ, 2021

© Marenčin PT, spol. s r. o., 2021

Jelenia 6, 811 05 Bratislava, Slovakia

www.marencin.sk marencin@marencin.sk

Cover & layout © Marenčin Media, s. r. o.

906. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0868-6

Prológ

1. „Hviezdy, ktoré sme zničili?“ nepovažujem za literárne dielo v pravom zmysle slova. Je to skôr psychoanalýza. Alebo pokus o ňu. Určite to však nie je priznanie Judáša, tentoraz z pozície agenta CIA.

2. Arnold Lane v poslednej vôli vyslovil prosbu, aby som dielo vytlačil, rozdal ho vybraným ľuďom, ktorých mená uviedol v poslednej vôli. Zároveň si ho neželal upravovať. Jeho želanie nemôžem splniť.

(Dobre si pamätám, čo mi hovoril po jeho dopísaní: „Po celý život som žil ako duševný amatér, tak nech je to cítiť aspoň raz.“)

3. Arnold vnucuje čitateľovi svoje myšlienky – choroba z povolania.

Podľa neustáleho opakovania a poučovania sa dá predpokladať, že Arnold Lane písal Hviezdy vo veľkej rýchlosti. Zrejme si ich nemal čas po sebe prečítať.

Táto sčasti zlá a sčasti patologicky ironická kniha je kópiou života – ukazuje neprepracovaný copyright života v morálnom, etickom, kapitalistickom roku 1968. Až do hraničného boja medzi tým, kto číta a tým, kto píše. Čakáte viac, čakáte nové scény, a pritom ste klamaní, zavádzaní – a ešte k tomu: nakoniec ste nútení stretnúť sa s každým Arnoldom Laneom medzi vami.

Táto kniha nie je iba o tom, čo čítate, ale prečo čítate ďalej.

Arnoldov priateľ

„Kniha nielen pre fanúšikov Elvisa, ale pre všetkých tých, ktorí sa na veci neboja pozrieť zo všetkých uhlov pohľadu.“

Vera

HVIEZDY,
KTORÉ SME
ZNIČILI?

Úvodom

Nikdy som nechcel napísať túto knihu, ale postupom času sa stala potrebnou. Minimálne pre každého čitateľa, ktorý nevie nič o tom, do akej hĺbky sme spravovaní.

V rokoch 1962 až 1969 som pracoval pre CIA, ako odborník na „umeleckú pop scénu“, presnejšie, mal som na starosť niektoré pop hviezdy. Dylan, Elvis, Beatles, Lennon, Rolling Stones, Led Zeppelin, a niektorí ďalší, boli mojou náplňou života. Mal som ich formovať, viesť, aby nenarušovali myslenie vyvíjajúcej sa mládeže.

Súdy nebudem vynášať, nechám to na vás, ponúkam len moje spomienky. Toto však predsa nie je žiadna tajná správa, v ktorej by som si to nemohol dovoliť.

Arnold Lane

1

Elvis nebol mojou prvou úlohou, ale svojím rozsahom a preniknutím do klanu alebo mafie okolo zlatého chlapca bola jednou z najľahších.

Poverenie som dostal od J. 15. 5. 1968, kedy sa objavili prvé špekulácie o tom, že Elvis ožíva. Roky 1961 až 1967 neboli pre neho umelecky úspešné, až na album *How great thou art* (1967), ale aj tam išlo len o gospely, a doba bola predsa len už niekde inde. Tak, ako vo všetkých prípadoch, ktoré som absolvoval, rozpočet akcie nebol ničím obmedzený.

Môj tím tvorili len dvaja ľudia, J. ako šéf a M. ako zásobovateľ všetkých potrebných vecí na určenú úlohu.

M. sa narodil v Kalifornii. To je všetko, čo som o ňom oficiálne vedel. Všetky ostatné správy a informácie boli nepodložené.

J. bol len môj šéf. Tam sa to končilo. Vlastne, podpisoval moje správy a závery, taktiež odo mňa inkasoval všetky účtenky.

Na naštudovanie materiálu o Elvisovi som mal mesiac, začiatok spustenia akcie bol stanovený na jún 1968.

Nebudem vás zásobovať informáciami, ktoré už dávno viete, doplním len to, čo je možno už taktiež známe (hoci aj známe informácie môžu mať v inom kontexte nový význam):

- Elvis nebol považovaný za génia, bol ľahko spracovateľný a bol to jednoducho len zabávač.

- Elvis mal rád ženy, ale jeho sexuálna výkonnosť nebola porovnateľná s jeho hlasovým darom.

- Elvis mal „len“ stredoškolské vzdelanie a na rozdiel od niektorých iných hviezd, o ktorých bude príležitostne reč, nikdy nemal schopnosť (ambícia by možno aj bola) skutočne pracovať na sebe a rozvíjať svoj intelekt.

- Elvis pil a bola jednoznačne preukázaná jeho slabosť pre prírodné a syntetické látky, ktoré otupovali (len otupovali, nehovorím o LSD).

Môžete sa spýtať: prečo mal byť vlastne kontrolovaný?

Na začiatku roka 1968 sa ku mne začali dostávať informácie, že Elvis sa necíti spokojný, chce nový začiatok, chce sa umelecky priblížiť k Beatles či Beach Boys (najmä album Pet sounds).

To otváralo dva myšlienkové pochody:

Buď začne písať sám (ale nikdy neprejavil také výnimočné schopnosti), alebo použije piesne s tematikou, ktorú nenájde u iných autorov. Len doplním, že v tej dobe nebola núdza o piesne s textami, ktoré niečo znamenali.

Bola tu hrozba, že jeho nový album bude napísaný ako príbeh, ktorý bude útočiť na americkú spoločnosť.

Takto to vtedy vyzeralo po spojení niektorých faktov:

Vyžiadal som si jeho telefonické rozhovory, ktoré absolvoval za rok 1967.

Tu je prepis rozhovoru s jeho ženou (vybrané pasáže) zo dňa 8. 12. 1967:

Elvis: Zlato, toto dlžím všetkým. Tento... (pozn. autora: v tomto texte nebudem používať žiadne vulgárne slová pri žiadnej z postáv, z presvedčenia) svet chce vo mne vidieť silu a vládu?! Áno?! Nie, nie... Pretože len ja... len ja... Napíšem si o ňom takú ľudovú pesničku od srdca. Také... také priznanie, aké len Judáš dokáže, ha, ha!

Žena: Elvis, a ja som ti chcela iba povedať... ale ty... O veľkej láske si už asi spieval veľké príbehy. Prepáč, ja... Sám dobre vieš, čo si myslí Parker o takých nápadoch, nie?! (plukovník Parker, Elvisov manažér)

Elvis: Je mi jedno, čo si bude kto hovoriť. Je to vo mne a hotovo.

Podľa týchto, ale aj iných viet sa zdalo, že Elvis hrozí.

„Elvis bude musieť byť spracovaný, hoci sa zdalo, že on to nepotrebuje“.

Po zhodnotení jeho doterajších nahrávok do roku 1968 som si vtedy zapísal:

Jediné, čo stojí za to, je jeho úvodný album (Elvis Presley, 1956) a How great thou art (1967, ocenený cenou Grammy).

(Z obchodného hľadiska sa na to dnes pozerám z iného uhla pohľadu, pretože vlastním niekoľko akcií veľkej vydavateľskej spoločnosti.)

Ale už vtedy som vedel, že ostatné nahrávky boli „len veľmi dobrým obchodom“.

2

Plán bol jednoduchý. Na ovplyvnenie umelca sme už vtedy používali najstarší známy systém, a to začleniť do karavány známeho objektu nášho spolupracovníka. Tu bola reč o P. T. (môže to byť ktokoľvek z týchto ľudí: Billy Smith, Mill Morris, Lamar Fike, Jerry Schilling, šéf memphiskej polície Roy Nixon, Charlie Hodbe, Sonny West, George Klein, Martin Lacker alebo Red West, ale najskôr to bude stále P.T.), ktorý bol platený ako jeden z jeho „mafánov“ (urob všetko, čo vidíš na očiach mamuta) od roku 1962, my sme ho kontaktovali v roku 1964 (november), keď Beatles začínali ukazovať, že popové hviezdy začínajú hrať oveľa väčšiu úlohu, najmä pre dospievajúcich a ich svetónázor.

Náš plat bol o jednu tretinu vyšší, ako plat, ktorý mu dával Elvis.

P.T. sa vypracoval na veľmi dôveryhodnú osobu v jeho klane, dostal za úlohu nájsť pre mňa miesto v Elvisovej ochranke, mal som byť jedným z tých, čo sa môžu starať o jeho dušu...

Mal ma poznať a mal nahlásiť, že som skončil filozofiu len pred rokom na nejakej univerzite v Illinois.

Mal ma tiež odporučiť a povedať, že pochádzam z robotníckej triedy (pre Elvisa to bolo dôležité). Taktiež mal o mne rozšíriť, že pre Elvisa chcem robiť preto, lebo ho považujem za génia.

Mal sa za mňa zaručiť.

Urobil to, dostal príplatok.

Nastúpiť som mal v druhý júnový týždeň, priamo do jeho „psychologickej“ ochranky, mojím šéfom mal byť P.T. Šéfom na papieri, ktorému sa realita vysmeje.

„Do Gracelandu!“

Prišiel som taxíkom (na starom Buicku), P.T. ma čakal pri vstupnej bráne. Vystúpil som a podal som mu ruku. Vedel som, že všetky pohyby sú snímané všadeprítomnými kamerami.

Elvis, tak ako väčšina slávnych ľudí, začínal trpieť paranojou.

Vytvoril si svoju vlastnú tajnú službu, tvorili ju všetci ľudia, ktorí pre neho pracovali. Všetci boli donášači, a čím prekvapivejšia správa, tým lepšie. Len nesmela ohroziť ich samých, a tak často človek nevedel, čo povedať a čo nepovedať. Kráľ bol nevyspytateľný.

Elvis (ako sa často stávalo) bol v zajatí klamstiev a výmyslov ľudí okolo neho. Nevedel sa z toho dostať.

Každý, kto dosiahne určitý stupeň slávy, sa stáva ikonou, ktorá nemá nič spoločné so životom väčšiny ľudí, každý taký človek sa jednoducho používa pre masu...

Ide o to, či o tom viete alebo neviete, keď ste slávni. A Elvis to nevedel (tak sa zdalo všetkým). Ale každý človek príde v živote na „niččo“.

To, že to nevedel, vyplývalo zo spisu, ktorý som dostal na naštudovanie. Žiadny spis však nenahradí realitu, aj keď my sa málokedy mýlime.

Pravda, o tom som sa ešte len mal uistiť, že sa málokedy mýlime. Aj keď už vtedy som bol o tom presvedčený. Presvedčený o bezchybnosti.

P.T. mal oblečené biele tričko s krátkym rukávom a modré rifle. Jeho čierne okuliare sa zdali byť priveľkými na jeho okrúhlu tvár. P.T. bol zavalitejšej postavy, tak trochu – s odstupom času, pripomínal Elvisa na konci života.

P.T. mi povedal, kde mám zaparkovať auto.

6 p.m. Slnko ešte zďaleka nezapadlo.

P.T. taktiež povedal, že kráľ „teraz“ nemá rád, keď sa hovorí hrubo. (Mal dvojitú morálku.)

Vedel som, že Elvis rád používa cudzie slová. (To som ešte netušil, že nepoužije žiadne.)

Vedel som, že rád dokazuje, že je niekým viac, najmä tým ľuďom, ktorí majú vyššie vzdelanie ako on.

Musím priznať, že som sa tešil na stretnutie s ním. S jedným z „nich“... Nebol som výnimkou, ibaže som vedel, ako sa na nich pracuje, ako na nich pracuje systém, aby z nich dostal to, čo potrebuje, keď sa už rozhodli „vyniknúť“.

Viete, ako to chodí, vzor je vzor. Vzorka je vzorka.

Hádam po prvýkrát v mojom živote sa mi zdalo, že sa mi dostáva to, po čom som vždy túžil.

Niektó túži byť slávny a niektó túži spolupracovať na chode a vývine spoločnosti.

Uvidel som ho. Kráľa... Spomenul som si na posledné vety posudku, ktorý mi pripravili z roku 1955:

„... svojimi schopnosťami nevyčníka nad priemer, skôr opačne, ale dokázal, spolu s niektorými ľuďmi okolo neho, že prejdeme zmenou myslenia tak rýchlo, ako prechádzame zmenou technickou. Čoskoro.“

Kto však vtedy vedel, že jedným z tých, kto sa o to postará, nebude žiadny génus – mysliteľ, ale génus – zabávač, ktorý nikdy v živote neprenikne do tajov ovládania a formovania myslenia ľudí?

Elvis sa použil ako dobrá ikona, ako dôkaz, že obyčajný chalan má šancu...

Podali sme si ruku. Usmial sa. Jeho zuby boli trochu žlté.

V každom prípade nebol taký príťažlivý ako na fotografiách, hoci vyzeral ako Šiva z rozprávky (ktorú sme/ste si stvorili).

Je zvláštne, ako väčšina dôležitých ľudí vyzerá lepšie na fotografiách, než v skutočnosti. To je prvé znamenie. „To je vyznamenanie pre jeho charizmu?“

Ľudia, ktorí vedia o svojej charizme, dokážu predať nie svoj svet, ale ilúziu. Že ich svet má niečo spoločné s tým vašim. Pri Elvisovi ste ten pocit mali.

Elvis mal charizmu, ale predal svoj svet. Nebol si bytostne istý svojou charizmou? Len niečo chcel, veľmi, a náhodou to dosiahol. Nuž, náhodou ako náhodou... Ale dosiahol.

Jeho ruka... jeho stisk nebol veľmi silný, dlaň bola vlhká. Pomyslel som si, že vo vnútri to stále nie je človek, ktorý by si bol istý sám sebou.

Už ste určite videli jeho fotografiu, ale verte mi, naživo to bola charizma, ktorú ste cítili, ale nebáli ste sa jej.

Áno, Elvis vyzeral ako muž, ktorý môže spievať cudzie texty, ale nie vlastné. Jeho oči boli unavené, ale čelo... čelo prezrádzalo, že niečo znamená... že vie, že niečo znamená, že to považuje za dôležité, že tomu verí. Samozrejme, mal som chvíľkový záblesk – „tak toto je on, jeden z mužov, vďaka ktorým sa zvýšil rozpočet CIA pre zvládnutie celej popkultúrnej scény!“ – nedokáže sa tomu vyhnúť ani agent či spravodajca, ktorý má ovplyvniť slávnú osobu, ale bola to len chvíľka. V práci, najmä v tej personálnej, si musíte jednoducho veriť, inak to nikdy nebude stáť za veľa.

– Ahoj, počul som, že si študoval filozofiu... Čo za filozofiu? – Elvis bol uvoľnený, bol doma, poznal P.T., na ktorého sa počas vyslovovania vety zopárkrát pozrel, ale niečo mi na ňom nesedelo. Možno to bolo veľmi skoro, ale hneď vtedy som vedel, že priatelia nebudeme...

Snažil som sa pôsobiť oveľa vystrašenejšie, ako by som pôsobil, ak by som to bol skutočne ja. No vedel som, koho hrám, a už po úvodnom podaní rúk som vedel, že z mojej strany to bude iba hra. Žiadna myšlienka na otvorenie sa, tak, ako pri Lennonovi (Profesionalita verzus charizma génia, ktorý sa nezopakuje? Alebo ho môžeme nájsť v každom treťom?). No, John ma ešte len bude čakať, calling Elvis...

Urobím, čo mám urobiť, zariadim, čo mám zariadiť.

– Čo za filozofiu? Nuž, filozofiu... – a usmial som sa, pozrel som sa na P.T. Potľapkal ma po pleci a veľavravne povedal:

– Kráľ je kráľ, všakže Peter? – Peter – to bolo moje meno v tejto akcii.

P.T. ma ešte raz potľapkal po pleci.

– Nechaj nás P.T. (prekvapivo povedal celé jeho meno na úvod), s každým nováčikom to chce osobný pohovor v kancelárii, – Elvis sa otočil, hlavou ukázal, kam pôjdeme. Akoby ani P.T. nejestvoval, keď sme spred brány v Gracelande odchádzali.

Elvis vždy považoval za povinnosť vítať nových pracovníkov pri bráne. Bol to predsa hlavný „mafán“.

Kráčal som na zarovno s Elvisom, ale nechcel som začínať prvý, či už s otázkami alebo nebudaj s nejakým rozhovorom.

Elvis mlčal, pôsobil zamyslene, ale za zhruba dvadsať krokov, ktoré sme urobili, sa na mňa trikrát pozrel. Bolo to veľmi zvláštne.

Počas cesty do „kancelárie“, keď sa na mňa pozrel – teda asi už po treťi raz, prestal na mňa pôsobiť ako obyčajný človek. Dospel som k názoru, že obyčajný človek by sa niečo spýtal.

Vtedy som však bol mladý, mal som len dvadsaťšesť rokov a Elvisov kult na mňa, či už som chcel alebo nie, pôsobil – nech už som mal na neho akýkoľvek názor.

4

Počas tej chvíle, čo sme kráčali, som mal dosť času všímať si reč jeho tela.

Kráčal vystretý a hrdý, akoby hovoril: pozri, toto je moje, na toto všetko som zarobil.

Ruky pri chôdzi mal uvoľnené, nezamýšľal sa, ako niektorí ľudia, keď sa snažia kontrolovať svoje pohyby a mimiku, nad ich pohybmi.

Nohy kráčali v súlade s hlavou, tak sa tomu hovorí, keď chcete povedať: „Sedí to, a ženy sú z toho nadšené“. Kráčal ako model a bol si toho vedomý vo svojej uvoľnenosti – hoci: tu som nevedel odhadnúť, či je to človek, ktorý sa nepotrebuje na niečo hrať, keď je sám, ktorý sa dokáže postaviť svojim démonom neúprimnosti v samote, alebo je to človek – Elvis, ktorý považuje za javisko aj svoj život, aj svoj trávnik, a mňa považuje za obecenstvo.

Teraz sa vo mne opäť objavila tá chuť, tá ctižiadostivosť, ten dôvod a príčina, prečo ma prijali do CIA, zistiť (s najväčším možným rozsahom), kto je Elvis, čo je skutočne v ňom a čoho ešte bude v budúcnosti schopný.

Až teraz som sa začal sústrediť s najväčším možným vypätím, od tohto miesta, od brány do jeho raja, od antických stĺpov, ktoré podopierali strechu, nemenej antickú napodobeninu stavieb rímskych chrámov.

– Ste môj vzor, vždy som túžil vám stáť po boku, – povedal som. Naozaj som sa snažil pôsobiť úprimne, naozaj som cvičil pred zrkadlom, že iba skúsený psychológ by mohol spoznať moju hru...

Elvis sa na mňa povýšenecky pozrel, aj keď najskôr ani sám nechcel, aby

to tak pôsobilo. Jednoducho bol naučený používať svoj úspech, svoju silu. Používal ich ako oporu pre vlastnú osobnosť.

Čo sa mu malo vypomstiť už čoskoro.

– Veľa ľudí túži stáť po mojom boku.

Myslel som si, že povie viac. Na chvíľku som sa zapozeral na jeho tvár, videl som, že som ho trochu znechutil tým, čo som povedal.

Kráľ potreboval preukázať oddanosť a zbožňovanie „jeho veľkosti“ inak, ako slovami. To som vedel už zo správy, ktorú mi dodali.

Len tak som mohol pôsobiť „úprimne“. Aj preto som urobil tú chybu, že som Elvisovi povedal, čo som možno nemal – hneď na začiatku...

Miloval som prácu s ľudským konaním, rozhodovaním, s ľudskou psychikou, ktorá sa odvíjala priamo na mieste, priamo v akcii.

Viete, ľudia, ktorí dokážu konať priamo na mieste, ktorí dokážu kombinovať, a ktorí dokážu tvoriť priamo v akcii, tí sú vždy a všade najlepšie platení. Lenže čo si človek vyberie, nech robí najlepšie ako vie:

– Ja viem, že také vyznania by vám povedal hocikto. Lenže len málokto z tých, ktorí skončili filozofiu... Z mojich spolužiakov som bol jediný, kto vás mal rád. Smiali sa mi... – a usmial som sa tak trochu křčovito, ako človek, ktorý sa snaží pousmiať nad vlastnými slovami, akoby sa snažil utopiť v nervozite z blízkeho idolu, pretože si uvedomil, že už nič hlúpejšieho nemohol povedať. Vtedy to bolo geniálne a krásne. Sám som sa dokázal uvoľniť tým, že som na chvíľku predstieral veľkú nervozitu.

Ale s odstupom času to bol – z môjho pohľadu – naozaj veľmi hlúpy začiatok, nech už som predstieral čokoľvek.

Elvis sa na mňa pozrel, prižmúril oči a trochu sa uškrnul. Možno to bol len môj pocit, že sa uškrnul, ale zostaňme pri tom, že sa uškrnul.

– Vždy ma zaujímal len moja filozofia života... To je to, čo musíš... Nič vás tam nenaučili, všakže? Nič o tom, ako prežiť, čo? – spýtal sa vážne, pričom sa na mňa pozrel len očkom, aby sa hneď pozeral iba pred seba a hovoril ako filozof, ktorý už nemá prečo počúvať iných:

– Život je už taký, filozofia sa odvíja len od teba, chlapče. Pozri, ja som len hudobník, ale viem prežiť lepšie, ako hocijaký filozof...

Elvis tak rád hovoril, že je hudobník a nie spevák.

Pretrel si rukou čelo, bolo veľmi teplo, pozrel sa do neba a začal si niečo písať. Vôbec, ani v najmenšom nečakal na moju reakciu.

A predsa som z neho pocítil silu, napriek všetkému, čo som povedal predtým, silu, ktorú mal v sebe. Každý človek, ktorý sa dokáže presadiť, má niečo v sebe. Či už je spoločenským otrokom alebo skutočným géniom.

Sklonil som hlavu k zemi, pretože som vedel, že mám zahrať poníženie. A ešte som vedel, že tým Elvisovi robím radosť. Pretože každý, kto má len o trochu väčšie vzdelanie ako „hviezda“, tomu „hviezda“ čosi potrebuje dokázať.

A tak som kráčal a pozeral som sa stále do zeme.

Rozmýšľal som, ako zapôsobiť tak, aby som pôsobil ako nenútené oddaný, a pritom mohol kráľa ovplyvňovať. Aby som zistil, čo má v hlave a kým v „skutočnosti spoločenského prežívania“ kráľ je.

Pretože niečo je na papieri, a niečo je realita človeka, kedy sa papier stáva bezcenným.

A tajná služba pracuje iba s mechanizmami pádu a obnovy osobnosti, to znamená, že pracuje so slabosťami (sex, drogy, veľikášstvo, egocentrizmus, atd.):

Potrebujeme len slabosti a chyby osobnosti, my nepotrebujeme celú osobnosť umelca, tá nás vcelku nezaujíma, my potrebujeme chyby a malé šialenosti.

A potrebujeme niekoho, kto má potenciál ovplyvňovať a formovať mladých (a tým niekedy aj starých), kto má v sebe možnosť „rozdrobiť“ ich natoľko, aby robili presne to, čo chceme my...

Ale to samozrejme neplatí iba pri umelcoch. Pri umelcoch je to však najzábavnejšie...

Boli sme ako vírus, ktorý sa snaží nájsť to najslabšie miesto a postupovať z neho do celej osobnosti. A verte, tak sa koná až dodnes.

No Elvis bol jeden z mála, ktorý slávou a úspechom netrpel tak ako ostatní... donedávna.

Až „tu a teraz“ sa začínal zamýšľať nad svetom – „asi pod vplyvom dlhého neúspechu“ – ako riadeným a manipulovaným monštrum – „čo svet je“,

a my – ja, v tejto veľkej úlohe – sme nemohli dopustiť, aby sa čo len pokúsil zložiť niečo, čo by obsahovalo taký odkaz.

„Všetko však môže byť klamstvo.“

Problém v „slobodných spoločnostiach“ je ten, že niektorí umelci by bez sociálneho tlaku (napríklad album Lennon, Plastic Ono Band, 1970) a kontroly systému nakoniec vydali skôr či neskôr protisystémové veci. Keď máte všetko a ste „otvorená myseľ“, zväčša vás to zavedie na rovnakú cestu. Muži, postavení k múrom slobody, zakričia hocičo pre duch slobody.

Preto systém musí byť sofistikovaný viac, ako si myslíme. A púšťať medzi ľudí len také „protisystémové“ veci, ktoré sa mu hodia: dôkazov je dosť. Každý z nás pozná aspoň jeden, lebo som presvedčený, že takmer každý vlastní alebo vlastnil aspoň jeden taký album.

A tak som mlčal, pracoval som čoraz sofistikovanejšie. Už som vedel, že mi stačí niekoľko ďalších minút, po všetkých doterajších minútach, a zvyknem si na hviezdu, ktorú mám rozložiť najlepšie, ako to len pôjde.

Elvis mi otvoril veľké drevené dvere s umeleckým reliéfom, znázorňujúcim Odysseu.

Zapozeral som sa na reliéf a pozrel som sa na Elvisa.

To, že som si všimol ten boj v mojom boji, dobre postrehol. A cítil som, že ho to potešilo.

– To je Odyssea, všakže?

Elvis sa usmial. Konečne sa usmial. Usmial sa úprimne, a tak som mohol vidieť jeho zuby, ktoré zas neboli až také žlté, ako pôsobili na prvý pohľad.

– Áno, je to moja Odyssea...

A pri tom, ako to povedal, ukázal na celý dom, do ktorého sme mali vojsť. Žmurkol.

Keď sa človek obklopí vlastnými predstavami, ktoré zázrakom úspechu privedie do reality, čo mu zostáva? Iba umenie?

Elvis tak rád hovoril, že je veľký umelec, a pritom sám sa topil vo vlastnej neistote a komplexe, že nedokáže zložiť geniálne a zapamätania hodné piesne. Utápal sa v komplexe, na ktorom sa podieľalo aj jeho najbližšie okolie pod tlakom zisku.

A nikoho zo strednej generácie, ktorá viedla jeho nahrávaciu spoloč-

nosť (spoločnosť RCA ešte dnes žije zväčša z Elvisa), nezaujímal, čo to vlastne „produkt“ spieva. Elvisove umenie sa počítalo nie podľa kvality, ale podľa zisku.

– Milujem Odysseu, je to príbeh života. Predstav si, že by ju niekto dokázal zhudobniť.

Ak by Elvis chcel zhudobniť Odysseu, neboli by sme proti. Starý príbeh nemôže nikomu ublížiť.

Príbeh, v ktorom je odkaz prežitia, ale nie je v ňom odkaz, ktorý by mohol priviesť mládež k novým a protispoločenským úvahám.

Toto bolo overené dávno pred Elvisom.

– Môžete zhudobniť Odysseu... Môžete...

– Ja viem.

Elvis sa mi pozrel do očí, akoby skúmal, čo sa nachádza za nimi. Bol to môj pocit, len ďalší pocit.

Takmer každý človek sa v rozhovore s neznámym človekom pokúša zistiť, čo je v tom druhom. Nebolo to nič výnimočné.

– Zvláštne, každý, kto vidí túto Odysseu... sa spýta, či je to Odyssea. Spýtali sa ma to takmer všetci. Viem, že P. občas radí svojim obľúbencom, pri ktorých chce, aby prešli mojim konkurzom, aby sa ma na to spýtali, že mi to urobí radosť... Ale vieš, čo je ešte zvláštnejšie... – chcel zrejme povedať moje meno, videl som mu to na očiach, keďže zo mňa počas tých slov nespustil pohľad – a tak som to moje vtedajšie meno povedal:

– Peter, som Peter.

– Ach, áno, Peter, – usmial sa. – Pozri, Peter, úsmevné je to, že keď poviem, že by ju niekto mohol zhudobniť, všetci do jedného zatiaľ povedali, prečo by som to nemohol byť ja...

Ach, a ja som si myslel, aký som originálny, keď som to hovoril. No, každý robí chyby. Ale bola to vôbec chyba? Snažil som sa robiť len svoju prácu. A nakoniec som povedal:

– Ale to je predsa jedno, že vám to hovorí každý, ja vám to hovorím sám za seba, lebo si myslím, že je to dobrý nápad. A to, že vám to hovorí každý, to je skôr dôkaz toho, že by to mohol byť dobrý nápad.

Každý umelec potrebuje podporiť v nápade, ktorý je neškodný, a pritom by mohol byť bez problémov aj veľkolepý!

– No poď, pohovárame sa aj o tom. S novými ľuďmi sa rád rozprávam, – a znova na mňa žmurkol.

Akoby sa niekam ponáhlal.

Áno, bol som pripravený, vedel som od „neškodného špiónika“ P., že Elvis sa s každým „novým“ rád opije.

Elvis mal rád alkohol, ale nie osamote, rád pil a rád bol pri pití obdivovaný, pretože vtedy sa mu pilo najlepšie.

Najlepšie sa pije s pocitmi veľikášstva.

5

Elvis ma viedol chodbami svojho chrámu, svojej skrýše pred svetom, pozeral sa pred seba a už dlho mi nevenoval pohľad.

Jeho správanie, aj keď práve v týchto okamihoch navonok nevykazoval žiadnu viditeľnú nervozitu, malo v sebe, aj za ten krátky čas, čo som bol pri ňom, niekoľko veľmi nevyrovnaných grimás a pohybov.

Raz sa predsa pozeral na mňa úkosom aj trikrát za pol minúty, a potom ani raz za minútu, počas ktorej sme kráčali od brány k jeho chrámu.

A preto som mal v sebe v tých okamihoch veľmi zaujímavý, hoci zatiaľ ešte ničím nepodložený pocit:

„Zdá sa, že plán skombinovať vzdelanie s robotníckou triedou a oddanosťou umelcovi, začína účinkovať presne tak, ako sme predpokladali“.

Ale tak už to býva, ak jeden na druhého pôsobí čo len trochu nevyrovnane, ten druhý sa práve preto začne cítiť lepšie, pokiaľ má nejaké, či už obchodné alebo iné psychologické ciele, ktoré má splniť v boji s tým prvým.

Toto je sociálna príroda, vážení. A v mojej úlohe platila sociálna príroda ešte o jeden stupienok výraznejšie – v mene sociálnej evolúcie, ktorej menovateľom však už, samozrejme, dávno nebola príroda:

Sociálna evolúcia nie je skutočnou evolúciou, pretože má svojich kontrolórov, ktorými už nie je príroda, ale takí ľudia, ako som ja!

Elvis ma viedol prázdny domom. Bol som prekvapený, že nikde nevidím „služobníctvo, otrokov, otrokyne“. Prekvapený, hoci som bol dôkladne informovaný, že väčšinu úloh v Gracelande plnia jeho „mafáni“. Muži ako ja, len zväčša bez poverenia dohliadať na „sociálnu evolúciu“ v ľuďoch, o ktorých by sme si mohli myslieť, že v nej zvíťazili.

Ak by som bol iba Petrom, ak by som bol práve vyštudovaným filozofom a zároveň oddaným fanúšikom Elvisa, určite by som si myslel, že sa stávam súčasťou jednej z víťazných skupín v sociálnej evolúcii.

Tým chcem povedať, že ostatní si to mysleli. Ako P. Pre neho bolo dôkazom úspechu „evolúcie“ aj to, že sa o Elvisa a jeho okolie zaujímajú tajní.

Je však vašim víťazstvom v sociálnej evolúcii to, keď pomaly a celkom podvedome začínate plniť úlohy, ktoré od vás chcú tí, ktorí majú za úlohu kontrolovať masu? O ktorých si myslíte, že vy sami máte nad nimi moc, ako veľkí, tí najväčší umelci?

Spoločnosť potrebuje ľahko kontrolovateľné vzory, pretože tak sa beh vecí okolo nás kontroluje oveľa ľahšie, ako keby bol každý vzorom sám pre seba.

... a predsa by ste čakali aspoň nejaké ženy, aspoň nejaké „služobníčky“ v Gracelande.

Či už skutočné „služobníčky“, ktoré obsluhujú, alebo iba obyčajné grupies, o ktoré jednoducho kráľ nemohol mať núdzu.

Tak, kde bola chyba?

Áno, Elvis bol ženatý.

A málokto vie, že tá najlepšia taktika, ako začať pomaly, ale istý rozklad človeka a jeho hodnôt, je donútiť ho spoločenským tlakom k nevere, k neustálej nevere.

Toto nám tak pomáha, ani neviete ako.

Veľký umelec predsa často – v určitej časti života – uverí vo svoju maximálnu výnimočnosť, a tá so sebou prináša vždy úpadok morálnych hodnôt, ktoré si ľudstvo vytvorilo, len aby prežilo. Nič viac, nič menej. Bez pravidiel a pevných bodov, o ktoré sa možno oprieť, sa nedá kráčať ďalej.

Kráčať ďalej, aby sme prežili (a hádam sa trochu aj zdokonaľovali – ale zdokonaľovali sa pod kontrolou)!

Ten, kto si prešiel neustálym súložením s novými a novými ženami vie, že to rozkladá všetky tvorivé schopnosti. Skôr či neskôr, pretože sa strácajú všetky oporné body, ktorých by ste sa mohli chytiť.

Možno dokážete stvoriť počas toho obdobia jedno alebo dve, tri veľké diela, ktoré sa ešte snažia o nejaký odkaz, ale potom sa zväčša stratíte.

Potom robíte to, čo chceme, aby ste robili.

Ale bodaj by to bolo len takto jednoduché. Tí najlepší, tie najgeniálnejšie výnimky nám dali zabráť. Spýtajte sa Boba Dylana.

Ale čo Elvis? Kde boli všetky jeho grupies? A kde bola jeho žena?

Samozrejme, veľmi ma to zaujímal, ale ešte som v žiadnom prípade nebol v pozícii, v ktorej by som sa mohol pomaly začať „lepiť“ na dušu Elvise. Ešte nie.

„Lepenie na dušu“ je tá najťažšia, ale poviem vám, aj tá najlepšie zaplataená práca. Najmä, ak vás to baví, zabáva. Len si pritom musíte dávať pozor na vlastnú dušu!

Jediné, čo môžete používať pri tejto činnosti, je psychologické „kladivo a klin“, ktoré musíte používať tak obratne, že obeť uverí (nech bude akokoľvek inteligentná), že jej ponúkate vlastnú dušu, lebo ju milujete ako niekoho, koho len tak ľahko v živote nestretnete. Nech obeť cíti, že vy vnímate jej dušu, ako zhmotnenú veľkosť tohto života a samotného zmyslu života. A pritom v nej vidíte iba človeka, akým ste sami... (Vašu neúprimnosť bude umelec považovať za jednu z najväčších úprimností v jeho živote, ktorú mu kto kedy daroval).

Dôležité je zvelaďovať práve tie najslabšie umelcovie miesta, ktoré ho môžu ešte viac dezorientovať na ceste k cieľu „stvoriť dielo s posolstvom“...

Napríklad, ak má rád ženy, budete ho v tom „úprimne“ podporovať. Vy sami budete mať radi ženy. Ak bude mať rád drogy ako odreagovanie... Ak bude „mať rád“ depresie... Ak bude mať rád alkohol...

Nech by mal koľko chcel žien, drog, alkoholu, musíte ho presvedčiť o tom, že vás potrebuje viac, ako „to všetko svinstvo“, a pritom vy budete čoraz viac zvelaďovať „to všetko svinstvo“ v ňom samom!

A potom by ste ani neverili, čo všetko taký človek urobí, keď mu povie:

Vieš, táto vec nie je taká dobrá ako to, čo si robil predtým. Mal by si sa skúsiť upokojiť a pokúsiť sa o niečo pekné a optimistické..

A tak som kráčal s Elvisom. On – akoby kráčal na vrchole sveta. Akoby? Možno sme sa tešili na to isté, pretože:

Priznám sa, že aj keď som už bol ktokoľvek, predsa len som sa tešil na prvý pohárik s „americkým chlapcom“.

Prechádzali sme okolo drahých váz, okolo okien, z ktorých bolo vidieť len svet, aký chcel vidieť Elvis. Vytvoril si vlasný svet, ktorý sa snažil dostať nad krutú spoločnosť. Elvis mlčal, a tak som mlčal aj ja.

Tešil som sa. Alkoholový výcvik bol môj obľúbený.

Alkoholový cvik spočíva v ovládaní. Keď sa sústredíte, je to prekvapivo ľahké. Skúste si to vyskúšať, skúste sa sústrediť na nejakú úlohu, pracujte sami so sebou a výsledok sa dostaví.

Váza striedala vázu, obraz striedal obraz. Obrazy som nepoznal, ale už na prvý pohľad išlo o gýče. Bojovníci, ktorí vyhrali svoj boj na bojisku ako hrdinovia, ale nakoniec ich aj tak zabili.

Občas niekto žije v utrpení, lebo nedostáva zo seba dostatočné množstvo citov, lásky, priateľstva, ale často o tom vôbec nevie.

Ľudia sú občas Elvisom.

Elvis otvoril dvere pracovne. Pustil ma prvého.

V strede miestnosti som uvidel veľký biliardový stôl. Napravo od neho, asi tak pol metra, bol malý presklený barový stolík.

A na ňom stála whisky, ako stožiar biliardovej nádeje, že s whisky môže hrať biliard každý.

Už som vedel, že budem hrať to, čo neviem hrať.

– Vieš hrať biliard?

– Nie.

Elvis sa na mňa pozrel spôsobom, v ktorom nebolo ťažké postrehnúť, že si vnútorne hovorí „to je dobre“.

– Ale zahráš si so mnou?! – jeho tvár vyzerala veľmi vážne.

Pozrel som sa na Elvisa so strachom. Ten strach nemal nič spoločné s mojou úlohou. Bol to strach z toho, že niečo neviem a bojím sa zosmiešnenia.

– Zahrám si, – čo iného som mohol povedať?

Pri hre sa niekedy dobre rozpráva. A na to som sa spoliehal.

Elvis otvoril whisky. Chivas regal, myslím. Nalial mi prvému, ako správny hosť. Potom nalial sebe. Trochu sa mu triasla ruka, ale inak sa pri tom nalievání tváril sebaisto.

Podal mi do rúk pohár a pousmial sa.

– Pustíme si hudbu, – povedal to tak jednoznačne.

Usmial sa – v tom jeho úsmeve som si už bol istý, že sa uvoľnil.

A možno sa uvoľnil len preto, že mal v rukách pohár s whisky.

Elvis sa ku mne otočil chrbtom, lebo chcel pustiť niečo vo svojom jukeboxe.

Áno, mal drahý prístroj, v ktorom boli dobové platne a on stlačil tlačidlo a mohol si pustiť album, jeden z mnohých albumov, ktoré mal v ponuke, ako každý moderný muž „na dovolenke“.

Mohol si dokonca zadať skladbu, ktorú chcel. A aj si ju vybral:

Beach Boys, album Pet sounds, pieseň God only knows.

No ešte predtým, ako ju pustil bez toho, aby mi povedal jej názov, mi povedal:

– Takúto pieseň raz zložím.

Nikdy takú pieseň nezložil.

6

A začala hrať pieseň ďalšieho (v 70. a 80. rokoch dvadsiateho storočia ničného a mentálne utrápeného) hudobného génia, Briana Wilsona, ktorý sa v novom miléniu zásluhou toho, čo ponúkol... drží nad vodou (má mladú ženu a päť adoptovaných potomkov).

Málokto mal taký melodický talent, ako mal a stále má Brian.

Málokto mal taký hlas, ako mal Elvis.

Elvis si začal spievať spolu so skupinou Beach Boys, presnejšie s Carlom Wilsonom (bratom Briana), ktorý naspieval pieseň God only knows.

Pieseň sa šírila priestorom a Elvis s pohárom v ruke spieval „Iba Boh vie“.

Čakal som naňho, pokiaľ dospieva – keď spieval pieseň o láske, pieseň, aj z dnešného pohľadu jednu z najlepších piesní o láske, pôsobil tak úprimne. Oddával sa hudbe a vtedy bol naozaj šťastný.

Vtedy nemal výčitky, že takú pieseň nikdy nedokáže sám zložiť.

Vtedy nechával v sebe plynúť život... a nemusel si uvedomovať, kým je, čo všetko znamená, že je poloboh.

Vtedy ho vyslobodzovalo to, čo ho vlastne navždy zviazalo. Nejestvoval únik pred tým, kým sa stal vo svojej duši, rovnako ako pri nás.

Tak ako nikdy neujde mafán, tak nikdy neujde ani slávny človek, každý človek v samote medzi ostatnými. Vnútro je záhadou.

Mal krásnu tvár, keď spieval, mal charizmu, keď sa v ňom „prebúdzalo stvorenie“.

Vtedy vedel odzbrojiť kohokoľvek. Počúval som a zabudol som na to, že mám v rukách whisky s ľadom.

Pozeral som sa na Elvisa, ako spieva pieseň, ktorú nikdy nespieval pred obecnstvom.

A v tej chvíli mi ho prišlo ľúto. Ak by mohol spievať piesne, ktoré by sám chcel, bol by to iný Elvis, a ak by v správny čas opustil Parkera (manažéra), mohol byť veľkým umelcom, a nie iba zabávačom.

Ktovie, či to tušil. Ale inak si myslím, že ho to v hĺbke duše stále trá-pilo.

A pritom God only knows spieval Elvis tak precítene. Akoby tú pieseň sám zložil, akoby sám bol tou piesňou.

Áno, aj toto je život:

Elvisovi sme nakoniec nebránili spievať, lebo na to mal, lebo nám to dokázal. Ponechali sme mu možnosť cítiť sa dobre, zažívať excitáciu duše počas spevu (niekedy, ako napríklad tu a teraz), ale zobrali sme mu slobodu v tom, čo spieval pred ľuďmi na koncertoch, na albumoch.

Jediná sloboda, ktorú kedy mal počas spevu, bola asi naozaj tu a teraz. Len pri mne si spieval to, čo chcel a ako chcel.

Bol slobodný osamote, keď mohol byť osamote, ale to bolo priveľmi málo.

Slúžil som niečomu, čo ma robilo smutným. Keď som sa pozeral na toho úprimného a talentovaného speváka, ktorého sme dobre zaplatili za to, aby nakoniec spieval „celej spoločnosti tak, akoby spieval na jednom nekonečnom večierku“.

Vtedy som si len na chvíľu uvedomil, že medzi mnou a ním vlastne nie je žiadny rozdiel. On slúžil spoločnosti rovnako, ako ja.

V skutočnosti som to vedel už dávno, ale až teraz som to precítil v mo-

jej otrokársko – otrockej duši – precítil som to v Elvisovom speve God only knows...

A až vtedy som zvieral v rukách pohár s whisky, ako muž zväčša zvieral pohár s whisky.

Cítil som sa osamelý a ponížený, s kráľom takého života, aký musíme žiť, aby sme boli „rešpektovaní“.

Hoci pieseň bola krásna a úprimná, modlil som za to, aby skončila.

Elvis dospieval, bol šťastný a na vrchole uvoľnenia. Ja som bol stále na dne, ale z dna sa špiónovi dobre pracuje:

Podišiel som ku kráľovi a bez kontaktu s jeho očami, pozerajúc sa do môjho pohára, som si s ním „musel“ štrngnúť.

Niekedy aj smútok môže pôsobiť, ako potlačované šťastie.

Štrngli sme si, a až potom som sa naňho pozrel. Usmial sa na mňa a prevrátil do seba whisky.

Pridal som sa k nemu. Každý vypil svoj pohár pre niečo iné, ale vypili sme ho spolu.

– Takže filozof... Trochu smiešne.

– Čo je na tom smiešne? – nerozumel som.

– Všetci ľudia okolo mňa sú takí ako ja. Nemajú žiadne vzdelanie.

– Neštudoval som filozofiu pre rozmer moci... To študuje málokto, – snažil som sa odpovedať čo najpriateľnejšie jeho duši, teda aspoň som si myslel, že tak odpovedám.

Elvis sa zase raz usmial. Načiahol sa po mojom prázdnom pohárik. Podal som mu ho.

Už sa ma nebál, cítil silu, a to ho upokojovalo.

Myslel som si, že sa vráti ešte k mojej filozofii, ale v tejto chvíli ho to vonkoncom nezaujímalo.

– Tak čo hovoríš na pieseň, ktorú som ti pustil, Peter?

– Poznám ju, je to brilantný kúsok.

– Umenie.

– Umenie, ktoré zaberá.

Podal mi do ruky znovu plný pohár whisky. Pozrel som sa naňho.

Túžil som vedieť, čo je pre neho umenie v hudbe. Túžil som to počuť z jeho úst. Hoci som to už vedel zo získaných informácií z rôznych zdrojov.

Pokúšal som sa túto tému rozvinúť:

– Celý ten album je vynikajúci.

– Áno, máš pravdu, je to geniálne dielo.

Elvis si nalial a znova zavrel fľašku.

Posadil sa vedľa biliardového stola do čierneho koženého kresla.

Zdvihol pohár, takže som zdvihol pohár aj ja a vypili sme.

Akoby sa Elvis chcel vyhnúť dlhšiemu rozprávaniu o hudbe.

– Prečo chceš u mňa pracovať? Stojí ti to za to? Čo?

Aj keď som bol prekvapený rýchlou zmenou smerovania dialógu, rýchlo aj na mňa, nezostávalo mi nič iné, ako sa prispôbiť.

– Áno, to určite. To jednoznačne.

– Chceš byť vedľa mňa iba preto, že mám ten „tvoj“ rozmer moci...

– pozrel na mňa nesmierne skúmavo, – ...a že som niekto, kto môže mať všetky telefónne čísla?

Nechcel som odpovedať, ale chcel som, aby jednoznačne videl, že moje oči hovoria „viac ako pravdu“ o jeho veľkosti:

Si moja modla, ktorej by som chcel veriť, ktorej by som chcel pomôcť.

Elvis ma však prekvapil:

– Nie si z protidrogového? (Elvis sám prejavil záujem pracovať v protidrogovej otázke, 21. 12. 1970 sa dokonca stretol s Richardsom Nixonom v Bielom Dome – a prezidentovi navrhol, že by sa rád stal „Federal Agent-at-Large“ v Bureau of Narcotics and Dangerous Drugs!)

Čo viac som mohol robiť, ako sa pokúsiť čo najrýchlejšie prekonať šok z otázky úprimnosťou:

Rozosmial som sa skutočne úprimným smiechom, ktorý som „doma“ nacvičoval znova a znova, aby som si bol istý, že som úprimný pred týmto svetom.

Nič lepšie som v tej chvíli nemohol urobiť. Tým som prinútil Elvisa, aby pokračoval, aby vysvetľoval.

– Pozri, aj takí tu už boli. Občas mám pocit, že ma niekto chce dostať. A tak som ich vyhodil, aj keď som nemal dôkazy. Tak už to tu chodí.

Elvis vstal z kresla a akosi zvláštne sa na mňa pozrel.

– Nalej mi a nalej aj sebe, – a podal mi do rúk prázdny pohár. Potom si opäť sadol. Prekrižil si nohy a nespúšťal zo mňa pohľad.

Nalieval som, a pritom sa mi trochu triasli ruky, triasli sa mi ruky ako jemu a on si to všimol. A pri tom nalievaní mi napadlo niečo, čo mi neprišlo na pokoji. Čo keď má Elvis také známosti, že mu niekto dal echo? V tejto práci nikdy neviete.

Nechcel som sa vracat k protidrogovému problému, aby som sa vyhol akejkolvek pozornosti. Nuž, napriek tomu som zariskoval.

Dnes by som to v podobnej situácii už neurobil.

– No, myslím si, že skôr, ako by išli po vašej hlave, snažili by sa ju udržať v takom stave, aby ste slúžili čo najlepšie... aby... aby ste boli pod čo najlepšou kontrolou tohto systému. Ako Bob Dylan. Tak načo by sem púšťali niekoho z protidrogového... keď... viete... keď by im muselo vyhovovať, že beriete lieky a pijete... – pri slove „pijete“ som sa pozrel na svoj plný pohár a zasmial som sa.

Elvis ostal po mojich slovách prekvapivo pokojný.

– A čo tým chceš ako povedať? – spýtal sa s veselou dieťaťou.

Žart, ktorý je pravdou, je ten najlepší žart.

A aby toho nebolo málo, pokračoval som vo svojom žarte:

– Elvis, veď vy ste zlatý americký chlapec, máte vytvorený taký super obraz u obyčajných ľudí... No taký, že ste dobrý chlapec, ktorý na sebe pracuje. Ktorý je dôkazom amerického sna. A pre ľudí, ktorí vás ovládajú ako bábkou... Pre takých ľudí by bolo predsa víťazstvom, keby ste pili a drogovali (lieky a farmaceutické spoločnosti využívajú každého „Elvisa“ medzi nami, pokiaľ potrebuje liek na niečo, z čoho by si mohol pomôcť aj sám). To je snom každého systému, v ktorom ide o prachy. Máte vytvorený obraz, ktorý sa už takmer nedá zničiť, tak sa môžete začať ničiť.

Zodvihol som svoj pohár a vypil som ho bez toho, aby som počkal na kráľa.

A znovu som zariskoval.

Elvisova tvár ani neočervenela, ani sa nezmenila. Iba sa usmial a spolu s úsmevom si zamrmlal:

– He, tak toto som už dávno nepočul...

Uveril som sebe samému až priveľmi, čo sa mladým ľuďom, ktorí niečomu uveria, stáva často:

– Prišiel som vám pomôcť z vlastného presvedčenia, aby ste už neboli bábkou, čo nahráva filmy, ktorými sa ponízuje a nahráva hudbu, ktorú ani sama nechce.

Hovoril som so začínajúcou opileckou vážnosťou a úprimnosťou, ktorú dokáže ponúknuť len človek s $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-OH}$ v krvi.

Ale zároveň som „musel“ pôsobiť aj veľmi naivne.

Elvis akoby práve stratil sebaistotu, akoby zrazu nevedel, čo má povedať.

Zlakol som sa.

Vstal z kresla a podal mi ruku. Stisol ju pevne.

– Som Elvis Aaron Presley.

Stisk som opätovoľoval a v očiach sa mi objavili slzy. A neboli to hrané slzy, dojalo ma, že môžem tykať Elvisovi, veď niektorí z jeho mafie mu netykali nikdy.

Možno som išiel na Elvise prirýchlo, ale risk sa zatiaľ vyplácal:

Moje slzy mu viditeľne urobili radosť. Potľapkal ma po pleci.

– Cítil som to z teba už na začiatku, že ty budeš niekto, koho potrebujem. A to, že mi to predtým hovoril P., to s tým vôbec nič nemá. Ja sa vyznám v ľuďoch, je to môj dar. Umelci sa dosť často vyznajú v ľuďoch, vieš, – na chvíľu sa odmlčal.

Objal ma, objal ma najoddanejšie, ako len cudzí človek dokáže objat cudzieho človeka, ktorý mu náhodou prehovorí z vlastnej duše.

Áno, Elvis potreboval objatia, potreboval sa nájsť, tak zúfalo nájsť v niekom, komu by mohol otvoriť svoje nevyrovnané vnútro.

A takí ľudia ako Elvis, verte mi, nachádzajú len veľmi, veľmi málo ľudí, ktorým by mohli svoje vnútro otvoriť bez strachu, pretože tak často pochybujú o tom, či im ešte nejaké vnútro zostalo.

– Človeče, ty si mi prehovoril priamo z duše. Toto ma už trápi toľko rokov a ja neviem, čo robiť. Nechcem byť otrok, ale som. Strašne ma ubíja to, že všetko, čo napíšem, je slabé.

Cítil som jeho dych, plný whisky a cítil som, ako mi po líci stiekla prvá slza. No nemal som si ju ako utrieť, pretože ma Elvis ešte stále objímal.

Aj špión môže slobodne plakať, pokiaľ ten slobodný plač zostáva v rovine plnenia úlohy.

Aj špión môže slobodne piť, pokiaľ s tým pitím vie, kam smeruje.

– Rád by som si vypočul tvoju vlastnú pieseň.

Elvis ma prestal objímať, na tvári sa mu na pol sekundy zjavil výraz strachu. Ale ovládol sa.

– Sú slabé. Všetky moje piesne sú veľmi slabé.

Zvierať v rukách prázdny pohár ako záchranu, akoby o ten pohár opieral všetko, čo má v sebe.

Videl som Elvisovo zničené vnútro, ktoré nemalo žiadnu sebadôveru a chcel som mu pomôcť, len pre moju chuť počuť jeho pieseň.

– Možno sú slabé, ale to nič nemení na tom, že chcem počuť tvoju pieseň... Tvoju pieseň, Elvis.

– Nie.

Elvis držal v ruke stále prázdny pohár.

Jeho tvár prezrádzala vnútorný boj.

– Moje vlastné piesne som nehral ani manželke. Vlastne nikomu.

– Mal by si konečne prekonať strach.

Elvis vstal, nepozrel sa na mňa. Určite sa teraz cítil byť v miestnosti veľmi sám. Nalial si.

– Nalej si, keď budeš chcieť.

Za biliardom, v rohu veľkej miestnosti, stál čierny klavír. Elvis naň položil plný pohár.

– Vieš, koľkokrát už na tomto klavíri bol položený takýto pohár?

Ale bola to len rečnícka otázka, Elvis neodpovedal ani sám sebe, ničo ešte mne. Zodvihol kryt chrániaci klávesnicu.

Vypil whisky, pozrel sa na mňa.

Začal hrať jednoduchú melódiu. Začal v géčku (G mol). A pokračoval v géčku.

Sadol som si na miesto, z ktorého vstal.

*Nemôžem nájsť svoje sny,
niekde som ich stratil,
ale inak spím dobre,
nespím pre sny.*

Úvod sa mi veľmi páčil.

Elvis spieval ešte precítenejšie, ako keď spieval God only knows, a to som si vtedy myslel, že precítenejšie sa už spievať nedá.

Veru, je to tak, vlastná pieseň, to je niečo, čo sa len sotva dá v duši nahradiť

cover verziou, nech si hovorí kto chce čo chce, nech by ste si aj povedali, že Elvis je dodnes najlepším a najprecitujúcejším spevákom cudzích piesní.

(Odporúčam I'll hold you in my heart a Loving you z Elvis from Memphis, 1969, alebo Tomorrow never comes z Elvis Country, 1971)

A Elvis pokračoval. Pozeral sa pred seba, mal prižmúrené oči.

*A keď zmizne aj ten spánok bez snov,
zostanem tu stáť vedľa teba, ty budeš moje posledné zmiznutie,
či už pôjdem na juh alebo západ,
vždy budeš vidieť odchádzať len môj chrbát, nech budem odchádzať
ktorýmkoľvek smerom,
môj sen, ktorým si ty, zostane vo mne, ako to slnko zapadá a zase vychádza,
láska.*

Milujem ťa, milujem ťa, veľmi ťa milujem.

Ale budeš niekedy mojim posledným zmiznutím?

Nikdy ním nebudeme spoločne?

Milujem ťa, veľmi ťa milujem.

*Ver mi, že nakoniec viac po mne nezostane, len táto pieseň o láske,
tak túžim, aby ju niekedy spievalo moje dieťa, ako anonymnú pieseň od
ľudového autora, láska.*

(Záver už iba odrecitoval.)

Zrazu som si uvedomil, že som sa stal svedkom „niečoho viac“, čo si história svetovej hudby nebude pamätať. Ten text bol možno dobový, to áno, ale ten jeho spev...

Čo na tom, že text piesne bol trochu gýčový a plný konvencií tej doby? Tá precítenosť, ten sýty hlas, tá úprimnosť, tá odovzdanosť z piesne predsa len robila niečo výnimočné.

Čo na tom, že melódia bola jednoduchá, mne sa Elvis vo svojom vlastnom diele páčil.

Otočil sa ku mne na otáčacej klavírnej stoličke.

– Hlúposť, však? – spýtal sa hlasom, ktorý pôsobil stále ako súčasť toho spevu.

Mal som pocit, že som stretol niekoho, kto mrhá svojim talentom, a pri tom o ňom hovoria, že využil svoj talent najlepšie, ako sa dalo – v rámci možností.

– Ho, ho, mne sa to veľmi páčilo.

Nie všetko musí byť tak, ako vám dá tajná služba na papieri. Tajná služba zvykne manipulovať aj vlastnými agentmi.

Hovoria tomu „v prospech vecí“.

– Neverím ti, – Elvis nebol schopný alebo ochotný prijať pochvalu, s jeho sebadôverou naozaj nebolo nič v poriadku.

V tejto chvíli som si potvrdil, že Elvis žije v komplexe z vlastného života. Že žije v obrazoch samého seba, ktoré nemôže prekonať, pretože obrazy sú niekedy také dokonalé.

– To je tvoj problém, – tieto slová by som nikdy nepovedal, ak by som nepil. – Ak by to bolo slabé, povedal by som ti to. Aj ten text s hlasom, ktorý máš ty, bol dobrý. Mrháš tu talentom.

Postavil som sa, smeroval som k Elvisovmu poháru, zobral som ho, naplnil som ho (ako som naplnil aj ten svoj) a vrátil som ho na pôvodné miesto.

– Je ťažké ti uveriť... – povedal zamyslene Elvis.

– Prestaň, prosím, na chvíľu rozmýšľať, či to... hm... to, čo hráš, je zlé alebo dobré, či je to lepšie alebo horšie, ako to a to. Prosím, urob to pre mňa. Len spievaj svoju pieseň tak, akoby si spieval cudziu pieseň. Viem, že to dokážeš. Buď sám sebou, keď spievaš vlastnú pieseň. A nebuď vtedy vlastným fanúšikom... Na to som tu teraz ja.

Nezdalo sa, že by mu moje slová v niečom pomohli.

– Myslím... myslím, že si mi mal naliať viac... – povedal bez toho, aby sa pozrel na naplnený pohár.

No ruky vrátil späť na klávesnicu. Jeho tvár však ostávala akási smutná.

Dúfal som, že bude hrať. V smútku sa hrá niekedy tak dobre...

Dokázal som ho povzbudiť? Neviem, ale veril som, že som mu pomohol, aby hral ďalej.

Pomaly, pomaličky som začínal tušiť „pravdu“:

Dal sa tak ľahko ovplyvniť (ako každý neistý človek).

Elvis začal tentoraz v A mol, zmena prišla však rýchlejšie, ako v predchádzajúcej skladbe. Prešiel opäť do G mol, no hneď sa vrátil do áčka, aby

pokračoval v rovnakej tónine, v rovnakom tempe (i precítení), zrýchľoval a spomaľoval podľa intenzity spevu:

*Moje srdce je ako ruže, ktoré nemajú kde kvitnúť, tak som sám,
tvoje srdce kedysi zvyklo kvitnúť vo mne, ale nebol som si istý,
nebol som si istý:
vstaň ty niekto, Elvis, vstaň – svet pominul, svet ako taký už s tebou nemá
nič spoločné,
teraz vidíš, teraz vieš, že žiť je zábavné, keď svet pominul,
nie je nič, nikam nesmeruješ, ale žiť je zábavné.*

A toto zopakoval niekoľkokrát, pričom rýchlosť stupňoval a stupňoval.

Pôsobilo to na mňa ako niečo, čo som ešte nikdy od Elvise nepočul (také smutné), hoci mi bolo jasné, že tá pieseň nebola dokončená... (Ak hovoríme o smútku, depresii a sebaľútošti, Elvis zaspieval hlasom zlomeného muža na poslednej plnohodnotnej štúdiovej nahrávke „From Elvis Presley Boulevard Memphis Tennessee“, 1976, ale ani jedna pieseň nebola, samozrejme, z jeho pera.)

Pravdepodobne Elvis v sebe nenašiel dôvod ju dokončiť. Pretože, keď skončil, ihneď siahol po pohárikú a zapil pocit, že sa mu pieseň nevydarila:

– Strašné, toto by nikto nepočúval, nemusíš nič hovoriť.

Pozeral som sa na neho, a prešla ma chuť niečo hovoriť. Bol presvedčený o vlastnej neschopnosti tak intenzívne, že som sa v podstate musel upokojiť. Upokojiť, ako každý antiduševný „agent“ medzi nami.

Ale ako človek – bolo mi ho ľúto.

Stačilo tak málo. Stačilo, aby náhodou stretol niekoho iného, niekoho naozaj úprimného, ktorý by z neho dokázal dostať maximum...

Nakoniec – náhody pri zlatých psoch systému už veľakrát nie sú možné.

A nikdy neviete, koľko takých ako ja bolo pri Elvisovi. Možno všetci, možno len ja.

Tak Elvis nikdy nenapísal pieseň, ktorá mohla dobyť rebríčky hitparád? Alebo len takú pieseň nikdy nevydal?!

Stačila len chvíľka počúvania Elvisových precítených piesní, ktoré – podľa mňa – vyvracali minimálne to, čo som dostal o Elvisovi na papieri. Stačila len chvíľka, a pochopil som, že jeho vydavateľstvo nepotrebuje smutného a citlivého Elvise. Potrebuje usmiateho, uvoľneného a sexuálne prítazlivého muža.

„Žiadny depresívny a undergroundový umelec, na to sme ho nevytiahli z jeho biedy.“

Toto bola Elvisova nesloboda v sláve, v slobode peňazí, v slobode systému, v ktorom mohol vlastne všetko – okrem toho, po čom túžil najviac?!

Elvis skutočne nepotreboval môj názor, aj bez neho zavrel klavír. Tak som sa o ten názor ani nesnažil.

Znechutený sám zo seba, na čo, z môjho pohľadu, nemal objektívny dôvod, vstal od klavíra a podišiel ku biliardovému stolu.

Nevnímal ma. Teda, zdalo sa mi, že ma nevníma. Na krátky čas sa správal ako neuznaný génius – čím, povedzme si otvorene, nebol. (Nebol?)

Začal dokonca hrať sám so sebou biliard.

Bol som prekvapený, ešte pred chvíľkou to bol celkom normálny človek, teda – viete, ako to myslím – a teraz stál predou mnou ten, koho vlastná hudba vyviedla z akého – takého pokoja. Niečo nebolo v poriadku.

Keď zahral dva úspešné údery, pozrel sa na mňa a žmurkol.

Ešte aj tomu žmurknutiu chýbal zmysel.

Nechcel som viac mlčať, ale Elvis ma predbehol a položil mi otázku, ktorú by som ani v najmenšom nečakal:

– Povedz, filozof, aký je podľa teba zmysel života, ktorý sa tu snažíme žiť?

Otázka ma prekvapila natolko, že som si musel odkašľať.

Nemal som problém s otázkou, ale s človekom, ktorý stál predou mnou. Toto nebol Elvis. Toto nebol „all – american boy“.

Áno, vtedy som prišiel zase na niečo, o čom som síce vedel, ale nikdy som to nevidel v praxi tak zreteľne a bolestivo – takže to bolo v praxi nové:

Každý má právo žiť, ako chce, pokiaľ nikoho neovplyvňuje a sám je ovplyvňovaný – takže si žije „slobodne“ vo svojom ovplyvnení. Lekári,

učitelia, vedci, ekonómovia, právnici, robotníci. To je holý fakt – sme odjakživa manipulovaní, aby sme vydržali.

Elvisova tragédia bola v tom, že sme sa na ňom učili už od začiatku jeho kariéry, ako manipulovať s bábkami showbiznisu.

Elvis bol ako kola, jeho značka bola dôležitejšia ako on sám:

Nech by sa mu aj zachcelo slobodne zmeniť tú „chuť koly“ svojej duše navonok, radšej by sme ho nechali „vyublínovať“:

Keď niekto, koho môžete formovať a ovládať, stratí schopnosť, výnimočnú a kontrolovateľnú zo všetkých možných strán, schopnosť, aby zabával neškodne masu, necháte ho zomrieť. Veď mŕtva ikona je lepšia, ako žiadna ikona.

Elvis bol najsmutnejší príbeh v dejinách svojej generácie:

Skúste stratiť slobodu, pričom o tom vie len vaša duša, ale nie váš život.

Nerozloží vás nič viac, ani nič menej, ako sám funkčný systém (každým rokom kontrolovateľnejšej) spoločnosti (my nemusíme vedieť, prečo čoraz kontrolovanejšej, musí nám stačiť, keď si povieme, že ide o našu bezpečnosť – v tom bode máme s Elvisom niečo spoločné, lebo on nevedel o nič viac, ako my):

A vtedy, v tom rozpoložení, vo vás vzniká čoraz väčší rozkol – medzi vašou dušou a vašou veľkou osobnosťou (čo sa v našej spoločnosti môže nazvať aj rozháranosťou a neuspokojením vnútra), osobnosťou, ktorá je dohnaná na prah „spoločenskej pravdy života“, a to: že sa môže brániť pred tým rozkladaním len „spoločenským životom, ktorý sa snaží stať sa nezávislým: hýrením, utrácaním, pitím, zabíjaním času, prázdnotou“.

A to je istá smrť, ak nezastavíme zväčšovanie rozdielu medzi dušou a osobnosťou (o znižovaní toho rozdielu by sme si mohli niekedy vo voľnom čase povedať v prípade Boba Dylana).

Lenže ako zastaviť zväčšovanie rozdielu?

Môžeme si odpovedať len nepriamo, veď priamo sa snažia odpovedať iba náboženstvá, a v tomto diele sa chceme náboženstvám vyhnúť, okrem toho Elvisovho – náboženstva menom Elvis.

Takže pokus o nepriamu odpoveď:

Nikto nesiáva o vašej duši, ako občas snáva obyčajná žena, matka, milienka – ako o súčasti jej života.

Lenže v Elvisovom prípade:

Nikto nesiáva o vašej duši, tu nikto nesiáva o niekoho duši. A môžete mať žien, mileniek koľko chcete, keď tomu veríte sami v sebe...

To sa stalo Elvisovi, a on to nedokázal prekonať, pretože bol priveľmi sám a priveľmi citlivý, priveľmi odkázaný od prírody na iných ľudí. Na ľudí, ktorí nemilovali jeho dušu, ale Elvisa ako ikonu.

Elvis jednoducho nedostával prirodzenú lásku, totiž ešte v mladom a citovo nevypselom veku (o čo sa postarala práve sláva) mu bola nasilu odobratá rodičovská láska, ktorá nestihla dozrieť do dospelého vzťahu medzi synom a matkou (matka zomrela skôr, ako sa to mohlo stať). Upol sa na ňu všetkým, čo mal v sebe, pretože si jeho duša myslela, že v tomto svete nemôže dostať viac. A smrť prerušila jeho citové zretie.

Smrť také veci robí, najmä keď sme deťmi.

Lutoval som ho, ale ľútosť bez činov nepomôže. Skúste lutovať niekoho, koho máte vlastne zničiť:

7

Rozhodol som sa, že mu na pubertálnu otázku „aký je podľa teba zmysel života?“ odpoviem čo najúprimnejšie (čistá úprimnosť zabíja najlepšie, keď čakáte niečo iné):

– Pre mňa je zmyslom života snažiť sa zistiť, ako funguje príroda a ako funguje spoločnosť. A v tom je obsiahnuté takmer všetko, Elvis, náboženstvá, manipulácia... – chcel som ešte pokračovať, ale zneistel som, pretože som si náhle uvedomil, že som možno mal radšej hovoriť o láske a medziľudských vzťahoch. To bolo odo mňa neprofesionálne! Ale každý z nás má slabú chvíľku.

A ešte k tomu, keď som videl Elvisovu tvár, ktorá akoby by ma vôbec nepočúvala:

Pýtal sa, a nechcel počuť moju odpoveď?

Dovolil som si skutočne veľa (všakže?), ale mal som šťastie, že moja odpoveď nebola pre Elvisa ničím zaujímavá:

Pri tom mojom zaváhaní mi Elvis vstúpil do reči, zmenil výraz tváre na výraz priateľstva a náklonnosti. Počas mojej odpovede dostal jednoducho nápad, ktorý bol dôležitejší ako môj zmysel života, nápad, že sa ide hrať biliard:

– Zober si tágo... ja hľadám to isté. Ale toto pomáha viac... – nedopovedal, sústredil sa na tágo, ktoré si práve zobral do rúk. Nuž to, čo zatiaľ povedal, pôsobilo tak, ako keby sa ani nesnažil zamyslieť nad tým, čo som povedal, ako keby len automaticky doplnil, že hľadá to isté, akoby ho zrazu moja odpoveď prestala zaujímať v okamihu, v ktorom som sa ju rozhodol vysloviť.

Vetu dopovedal až po údere svojím mahagónovým tágom do gúľ:

– Ale je to jedno, všetko je jedno, – nadýchol sa a so sústredenou tvárou pozoroval trajektóriu gule. Keď guľa nesplnila cieľ a neposlala ďalšiu guľu do diery, zmenil význam celej vety a dal jej nový náboj:

– ... gule sa kotúľajú... žiadny zmysel nepotrebujú... – znovu nedopovedal, pozoroval guľu dovtedy, pokým sa nezastavila. – Chcem, aby ma guľa poslúchala. Hneď!

Elvis v poslednej vete zmenil hlas z pokojného na prikazovací. Tá jeho priateľská tvár netrvala ani dve sekundy...

Myslím si, že ho ani v najmenšom nezaujímal môj zmysel života.

Bolo to veľmi, veľmi zvláštne, bolo to veľmi, veľmi psychopatické.

Prikazoval mi, ako otec prikazuje synovi!

Zostal som znovu zaskočený, lebo toto už bol Elvis, o ktorom som čítal v správe!

Potreboval veliť, potreboval kontrolovať, aby si zacelil prázdnotu, hoci len na krátku chvíľu. A bol zhmotnenou nevyrovnanosťou.

Jediné, čo som si v tom momente pomyslel, bolo, že „gule sa už naozaj prestali pohybovať, takže už by sme asi nemali piť“. Ibaže som potreboval, aby Elvis pil viac, aby sa odkryl v opileckom zoznamovaní sa so služobníkom.

A tak som to vo svojich myšlienkach zmenil na „kašľať na gule, hoci už